

BROCHURES

Nº. 5629

KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK

0211 6421

8. K. 65 C 650

1. d. 1.

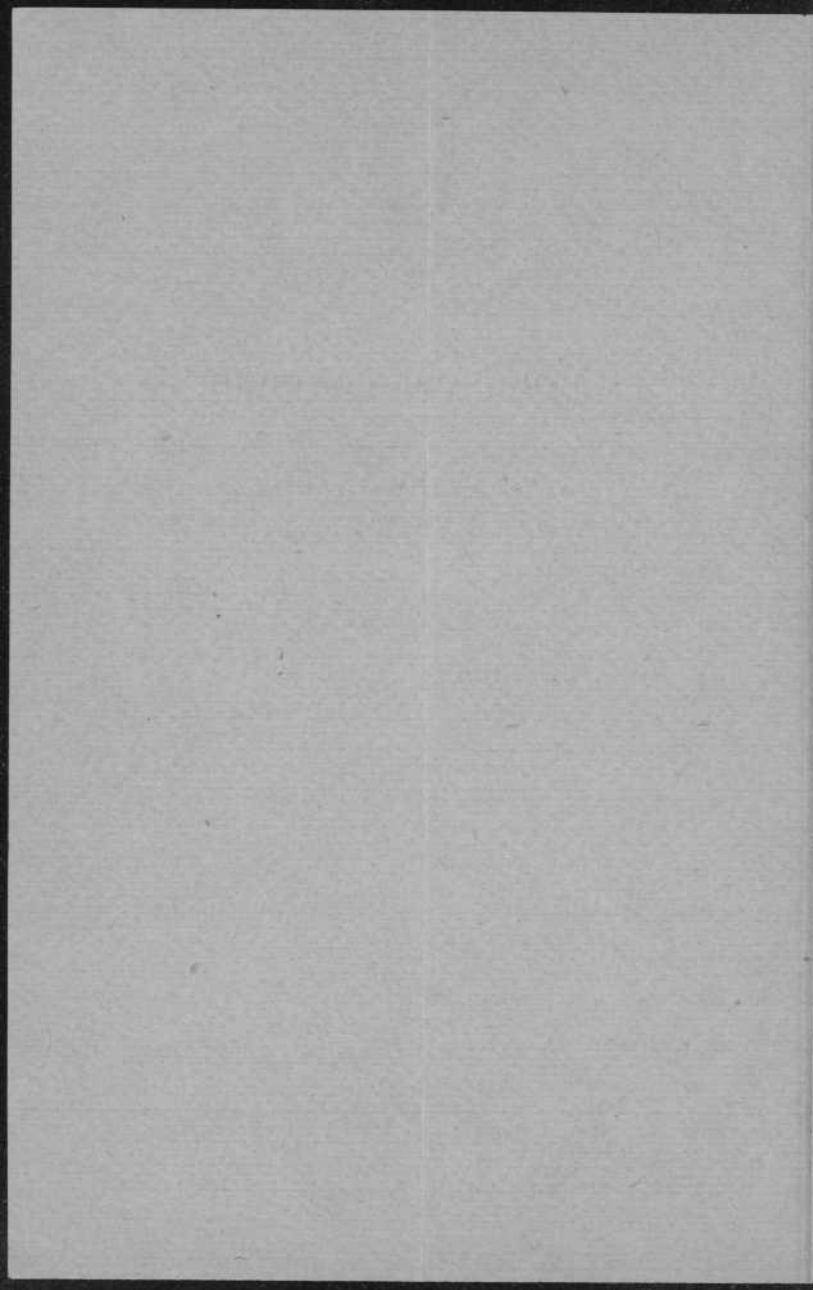
K. B.

HET SOLOSCHE CONCILIE

Overdruk uit „DE TAAK”
van 25 Juli 1918.

5629

HET SOLOSCHE CONCILIE.

I.

De volksraadberaadslagingen hadden nog nauwelijks hun beslag gekregen of te Solo werden vier congressen ingezet, die alle min of meer de kolommen der Indische pers vulden. Deze congressen behooren weer tot het verleden, en zoo ook het Javaansche Cultuurcongres, het concilie der Jong-Javanen.

In de pers klinkt de echo der besprekingen nog na, doch het snelle tempo waarin den laatsten tijd het politiek en sociaal gebeuren zich afspeelt, doet vermoeden, dat ook hier ten slotte de beteekenis verscholen zal gaan achter de menigvuldige gebeurtenissen die haar zullen opvolgen.

En toch onder al het dagelijksch sociaal spel dat zich hier te lande afspeelt, is dit cultuurcongres van te wijde strekking en beteekenis om geen diepere naverking te hebben. De pers heeft met directheid een overzicht der praeadviezen en een verslag van het ten congresse verhandelde aan den weetgragen lezer voorgezet.

Bespiegelingen van velerlei aard en gesteldheid hebben den subjectieven indruk vastgelegd van vele congresgangers. Er is over de waarde van dit congres veel geschreven, voor den een ligt de beteekenis vooral in de bespreking der preadviezen en de daarop gevolgde debatten, voor den ander was het een symptoon van het ontwakend cultuurbesef der Javaansche samenleving.

Of ook wel was het een openbaring voor den Westering, die met verwondering kennis nam van hetgeen van de aloude Javaansche cultuur nog sluimerend leeft in het onderbewustzijn van het Javaansche volk, of stond men verbaasd over het eerste treffen tusschen de Oostersche en Westersche cultuur.

Zoo wordt over de beteekenis van dit congres velerlei oordeel uitgesproken, hetgeen geen verwondering behoeft te baren, indien men bedenkt, dat in deze kolonie Oost en West elk een gescheiden en onderscheiden huishouding voert, zonder eenig wederzijdsch contact. Want dit mag wel vastgesteld worden, dat de

meeste Hollanders, in hunne koloniale eenzaamheid zich terugtrokken in eigen kring, zonder dat men beseftte, dat men werkte en leefde in 't hart van het Oosten. Velen onzer, te velen onzer, kenden den bruinen broeder slechts als een z. g. slecht werkapparaat, zonder zich te bekommeren over de innerlijke waarde van dezen soortgenoot. In dit opzicht heeft het congres verhelderend gewerkt, het deed den Westerling gevoelen hoe weinig hij van het Oosten en den Oosterling weet, en hoe mede door zijn zelfgenoegzame afzondering den Javaan de Westersche cultuur slechts van de materiele zijde leerde kennen. In zooverre houdt dit eerste treffen niet alleen een openbaring maar tevens een wijze les in om den Oosterling wat meer te naderen en te doen benaderen het schoone der Westersche cultuur.

Hoewel de Europeesche pers op de waardeering der Westersche cultuur den meesten nadruk legde en daarnaar de beteekenis van het congres afmat zoo ligt er m. i. een diepere beteekenis van dit Javaansch concilie ten grondslag. Dit congres stelde zeker „vaag en algemeen”, *toekomstige strijdproblemen*. Strijdvragen tusschen Oosten en Westen, maar ook zulke waarbij innerlijke tegenstrijdigheden van het Indische volk naar voren kwamen. Dit congres staat aan de poort van een nieuw tijdperk waarin niet alleen om economisch en politiek zelfbestuur gevraagd wordt, maar tevens te kennen gaf, dat men eigen wezen tegen een algeheel ondergang wenschte te behoeden. De moderne Westersche samenlevingsvormen op eigen wijs en met sociale bindmiddelen aan Javaansch verleden ontleend op te trekken, dat was het domineerend motief dat aan dit congres en zijn besprekingen ten grondslag lag.

De strijd om het evenwicht tusschen Oostersche traditie en Westersche cultuur liep als een roode draad door de besprekingen. Vele Europeesche debaters, kwamen dan ook tegen de ontkenning en onderschatting van de Westersche cultuur met kracht van woorden op. En dat was juist nu een enkele praeadviseur de Oostersche intuïtie plaatste tegenover de Westersche techniek en methode. Niet alleen omdat de Westersche methode van wetenschappelijk denken en de techniek om hooger materieel welzijn te bereiken hier te lande meer ingang dienen te vinden, maar ook omdat het westen in zijn eeuwenlange ontwikkeling een schat van menschen- en karakter kennis heeft verworven, een cultuur die in literaire en zedekundige werken hun weer-

slag hebben gevonden en ook voor het oosten groote waarde zullen hebben. Doch mocht een enkele praeadviseur om het goed recht der Oostersche cultuur te bepleiten met eenzijdigheid de Westersche cultuur verwaarloosd hebben — en ook dit was gezien de gestelde vragen en de bedoeling van het congres wel te verontschuldigen — de Westerlingen hebben zich op dit congres niet onbetuigd gelaten en de besprekingen in een pleit voor de Westersche cultuur doen uitloopen. Dit kon evenwel niet terugdringen het alles overheerschend gevoel der Jong-Javanen, waarop zij dan ook op dit congres steeds terugkeerden: erkent het bestaan eener Javaansche cultuur, één die waard is te blijven leven en verder op voort te bouwen — en tracht gij Westerlingen, alvorens uw cultuur aan ons op te dringen, de onze te benaderen opdat gij weet hoever ge in Uw loffelijk streven om ons met Westersch denken en techniek te bevruchten, kunt gaan. Het probleem stellen wil zeggen, het op te lossen, en zoo is op dit congres het probleem *gesteld*, om niet meer van het strijdtoneel te verdwijnen alvorens zijn oplossing gevonden te hebben.

Er is een gevaar, dat allerminst denkbeeldig is, en dat niet onbesproken mag blijven. Op het congres waren het o.a. de doktoren in de Indische letteren die voor de Westersche methode van wetenschappelijk onderzoek in 't krijt traden; dat is hun goed recht, doch er schuilt gevaar in te denken dat men de Oostersche cultuur alleen kan benaderen door de bestudeering der Indische letteren. Men hoede zich aan die zijde voor de fouten, elke jonge wetenschap eigen, van overschatting van de speciale wetenschap. Men versta mij niet verkeerd, inderdaad is het hoogst noodzakelijk, het dilettantisme op welk gebied ook, en eveneens op het gebied der Oostersche letteren en geschiedenis terug te dringen tot de bescheiden plaats die haar toekomt, het eeregestoelte blijve ingernuimd voor hen die bouwen op methodologisch denken, evenwel blijve men bedenken, dat ook deze wetenschap hypothetisch en in zekeren zin dood is. Het reële — het werkelijke zieleleven van den Javan en diens traditie blijven de levende aanvulling van de wetenschappelijk gevonden resultaten. Met een diepgaande analyse der oude Javaansche letteren, met een grondig bijeengaren van de bouwstenen der Javaansche historie, bouwt men geen nieuwe samenleving. Het intuïtief aanwezig bewustzijn van het thans levend Javaansch geslacht zal de vruchten dier wetenschappelijke

kennis moeten aanwenden tot opbouw van eigen cultuur. Dit is op het congres vergeten en wat tevens uit het oog verloren is, is dat de op het congres aangevallen autodidacten de eersten waren, die de Oostersche cultuur benaderden door eigen inspannende studie en deze aan Javaan en Hollander voorhielden als niet te versmaden elementen bij den wederopbouw eener Jong-Javaansche samenleving. Ze brachten de Oostersche letteren over de eerste moeilijkheden heen en de adepten der wetenschap betreden het huis van de Oostersche luister mede door den smaad op de enkele dier autodidacten geladen.

Daarmee wil gezegd zijn, dat het congres leerrijk was in dien zin, dat de westersche wetenschap in de Oostersche letteren het mede opnam voor de Javaansche cultuur, maar dat overschatting van wat de wetenschap der Oostersche letteren voor de herleving der Javaansche cultuur vermag te doen, niet valt te ontkennen.

Aan den anderen kant dienen de dilettanten te bedenken, dat hoever zij ook in de Oostersche cultuur ingedrongen zijn, de door hen verkregen kennis behoedzaam aangewend dient te worden in den strijd voor de herleving der Javaansche cultuur. Maar wat meer zegt, zij dienen zich te vrijwaren voor onderschatting van wat hun eigen voorzaten aan cultuurschoon nagelaten hebben.

Het congresdebat over de waarde van de Oostersche en Westersche cultuur voor den wederopbouw der Indische samenleving is slechts de aanvang van een jaren lange wrijving om het evenwicht. Op het congres is voor het eerst tot uiting gekomen de algemeene vraag: hoe is het evenwicht tusschen Oostersche en Westersche cultuur te verkrijgen met dit goede, dat men aan beide zijde in den vervolge *met bewustheid* van het algemeene tot het bijzondere zal afdalen bij de toepassing van elk concreet geval waarin het evenwicht tusschen Oostersche en Westersche cultuur naar voren komt.

II.

In het voorgaande is één der hoofdpunten uit de congresbesprekingen op den voorgrond gebracht; evenwel van niet minder belang was de uiting omtrent de sociale tegenstrijdige belangen tusschen de verschillende bevolkingsgroepen.

De Soedanees, de Midden-Javaan en de Madoerees mogen voor de Europeesche overheersching al een Staatkundige éénheid vormen, sociaal is de éénheidsstaat op Java nog bij lange na niet geconsolideerd.

Java vormt dan ook geen sociale eenheid, geen afgesloten en opzichzelfstaande economische huishouding.

De zelfgenoegzaamheid en het op zich zelf staand karakter van het primitief agrarisch bedrijf vormen nog een te groot tegenwicht tegenover het nationaal besef dat voortvloeit uit het wezen der moderne volkshuishouding. Het individueel of familie-bewustzijn spreekt nog te sterk en is in de agrarische huishouding gebonden aan het buurtschaps- of plaatselijk belang. Daarnaast is de geographische gesteldheid van Java een niet geringe te schatten beletsel om de nationale saamhoorigheid als ideologie eener opkomende moderne Volkshuishouding tot vollen wasdom te doen komen. Het is dan ook geen wonder dat onder de stadsbewoners die het eerst in de industrialisatie betrokken zijn, de pioniers voor de Nationale beweging worden aangetroffen. De tegenstrijdigheden voortvloeiende uit sociale en economische verschillen, hullen zich in cultuurtegenstellingen, te weten godsdienstige en aesthetische gedachten. Dat bleek op het congres maar al te zeer. Toch was het een verheugend feit, dat men eenerzijds op het congres bij monde van den voorzitter van het comité er den nadruk op legde, dat men één cultureelen bond wenschte voor geheel Java, en dat anderzijds de Voorzitter der Bandoengsche S. I. aan het einde en onder den indruk van het congres kwam verklaren, dat de Soendances van nu afaan met den Midden-Javaan zou streven naar het bewaren en doen opleven van eigen schoon.

Er is aan het Comité van Javaansche Cultuurontwikkeling, dat „*De Indier*” verward heeft met het streven van het Comité voor het Javaansch nationalisme, een verwijt gedaan dat niet onbesproken mag blijven. Men heeft n. l. de personen met de zaak verward en in het comité een actie gezien van den Midden-Javaanschen adel en Vorsten. Nu is vast te stellen, dat elke cultuurbeweging uitsluitend gedragen moet worden door de intellectueelen, degenen die door studie, aanleg en geboorte het diepst zijn doorgedrongen in de Nationale cultuur. En het is te begrijpen, dat in een land als Java, met een eeuwenoude, economisch en sociaal achterlijke bevolking, de eerste intellectueelen uit de goeden van geboorte gerecruteerd werden. Dat is niet zoo sterk

het geval in een vrij land, maar bij eene vreemde overheersching komt het niet tot scherpe inheemsche klassen-tegenstellingen, de eenheid van sociale belangen spreekt sterker, dan de economische tegenstellingen. Zij, de gegoeden van geboorte, voelen den druk der overheersching minstens even sterk als de groote nog bedürfnislose massa.

Deze intellectueelen voortgekomen deels uit den adel, deels uit de kleine groep der burgerlijke klasse, zijn sociaal aangewezen om in den strijd voor politieke zelfstandigheid eigen verleden en cultuur te beschermen tegen aanvallen.

Geeft onze Nederlandsche historie daarvan geen treffende voorbeelden? Een Egmond en een Hoorne, en Marnix van St. Aldegonde en een Willem de Zwijger zijn uit den adel voortgekomen intellectueelen, die helden geworden zijn eener opkomende burgerlijke maatschappij; later werden zij vervangen door de groote groep der intellectueelen, die uit de burgerlijke maatschappij in de 16e en 17e eeuw voortkwamen; men behoeft maar te denken aan de Raadpensionarissen van Holland en Zeeland.

En dit glorierijk bewustzijn komt psychologisch zeer sterk tot uiting in het persoonlijk schrijven van den Gouverneur-Generaal aan het Javaansch cultuur-congres.

„Wie het wel méent met het Javaansche volk, zal zich er over verheugen, dat het in dit, aan gebeuren zoo rijke, heden bij zijn drang opwaarts, door inspanning en loffelijke daad, temidden van dit moderniseeringsproces zijn schoon verleden niet uit het oog verliest. Zulk een verleden is op zichzelf reeds een groote schat *en slechts ten volle te waardeeren door hen, die zelf de verfijning bezitten, welke het erfdeel van uw volk is*; een kostelijk bezit, dat ten volle aanspraak heeft op eerbiedige bewondering, maar nog belangrijker wordt dat bezit in het oog van hen, die hebben leeren inzien, dat dit glanzend cultuurverleden van uw volk reeds kan worden een hefboom ter verzekering eener toekomst, welke uit een nationaal beschavingsoogpunt dat verleden zal waardig zijn.”

Wat hiermede beweerd wil worden, is dit, dat het Javaansche cultuurcongres allerminst bedoeld is als tegenstelling tot den economischen strijd der groote behoeftige en rechtlooze massa, maar dat als aanvulling van dezen strijd om economische voordeelen, de intellectueelen zich bewust worden van eigen ver-

leden is een verblijdend verschijnsel voor het opkomend nationaal besef van het Javaansche Volk.

Wil dat zeggen, dat de klassenbelangen geheel verdwenen zijn. Geenszins. Maar deze uitingen van het klassenbelang liggen, zoo ze juist begrepen worden, in één lijn met het streven van de opgaande beweging van het Javaansche Volk in dezen tijd. En het is dan ook een verheugend verschijnsel van dit congres, dat dit nationale eenheidsbesef zoo sterk tot uiting kwam.

Indien men met aandacht de Javaansche persstemmen over dit congres gevolg heeft, dan is het een en al blijdschap over dit herlevend sociaal bewustzijn van den Javaanschen adel, die daaruit weerklinkt. Vele verouderde gewoonten vagen weg, en een modern vorst als Prins Prangwadono neemt niet alleen het initiatief tot dit congres, maar verlaat zijn hoogen zetel om plaats te nemen achter het groene laken der bestuurstafel. De verouderde traditie, voor zoover het de sociale vrijheid der klassen tot gezamenlijken strijd voor den opgang van het Javaansche Volk betreft, is op dit cultuur congres, dat ten doel had o. a. na te gaan wat er van de aloude Javaansche cultuur in den geest van den modernen tijd nog waard is om voor ondergang te behoeden, opzij geworpen, zonder dat dit de aandacht heeft getroffen der Europeesche toeschouwers.

Dat kan alleen een innerlijk sterk levend volk, dat weet wat onnut, maar ook wat van onvergankelijke waarde is. Zoo werd op dit congres op zoo menigerlei gebied gebroken met aloude Javaansche geboden, om de kern, dat wat intuïtief het sterkst leeft en in de psyche der massa tot uiting komt, te verdedigen. Laat dat voor sommige Europeesche Javanenvrienden een les zijn, om het éénheidsbesef, dat uit de structuur der moderne samenleving steeds sterker naar voren zal komen, niet uit liefde voor een schoone doch verouderde ideologie op te offeren. Het past hun niet het verhuysel eener waardige en oude samenleving, een die misschien nog verstart in een of andere uithoek voortleeft, voor geheel Java bruikbaar te verklaren. Godsdienstvormen, hoe schoon ook, geven het moreel en zedelijk bewustzijn weer van een bepaalden tijd. Deze tijd eischt voor alles sociaal besef voor een economisch onafhankelijk volksbestaan. Daarvoor zijn Westersche techniek en wetenschap het eerst noodige, en daarnaast bovenal fierheid en zelfbewustheid van karakter. En voor het laatste is eigen verleden de beste

bron. De gulde middeweg tusschen wat nog leeft in het wezen van het volk van de aloude Javaansche cultuur en een gepaste overname van wat het Westen aan nuttigs en schoons geeft, te kiezen, dat is de algemeene les, hoe vaag ook, die het congres aanwees als de juiste.

Het toenemend aantal der jongere intellectueelen uit de burgerklasse zal de drager dezer nieuwe idealen zijn; den enkelen pioniers der thans werkende en werkzame ouderen onder de kleine groep der eerste intellectueelen komt de verdienste toe, het welslagen van dit congres bewerkstelligd te hebben, het congres was van groote beteekenis, omdat het de richting aangaf waarin de oplossing gezocht zal moeten worden.

Voor de Jong Javaansche beweging was het Solosche concilie van historische beteekenis bij de wederopbouw eener eigen natie, mogen de jongeren dag in dag uit bezielde blijven door Noto Soeroto's woord:

„Laat dan, broeders, het gezag van den eenigen vader ons wezen de band die ons allen tot eenheid bindt.”

S. K.

